№ 143 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 9

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 143 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 9

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրւում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիւրակէ և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունւում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պորտ-Արտուրի պաշարումը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Կռիւներ. Նամակ Իտալիայից, Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Հեռագրական գործակալութեան վերջին հեռագիրները ցոյց են տալիս, որ Պորտ-Արտուրի շրջանում ռուսական և ճապոնական զօրքերը մօտեցել են միմեանց և յաճախ տեղի են ունենում ընդհարումներ նրանց մէջ: Ճապոնացիները (տես Р. С.) մօտեցել են ամրութիւններին մինչև 4—5 վերստ: Նրանք բերել են Ճապոնիայից պաշարման թնդանօթներ և գրաւել են մի քանի բարձրութիւններ, բայց Պորտ-Արտուրը դեռ կանգնած է ճնայել:

Ճապոնացիների համար շատ մեծ կարևորութիւն ունի Պորտ-Արտուրի օր առաջ գրաւումը, այդ պատճառով նրանք գերադասում են յարձակումներ գործել, քան թէ պաշարած դրութեան մէջ թողնել բերդը և սպասել, մինչև որ բերդի մէջ եղածները ժամանակի ընթացքում անձնատուր լինեն:

Պորտ-Արտուրի գրաւումը բացի այն մեծ բարոյական ազդեցութիւնից, որ կը գործէր հասարակական կարծիքի վրա ամենուրեք, կը տար Ճապոնիային և մի քանի դիւրութիւններ: Նախ և առաջ նա կարգաւոր զօրքերի մի խոշոր թիւ ուրիշ պատերազմական գործողութիւնների համար և կուծեցնելու այն զինքը, որոնք ներկայումս գտնւում են Կինջոուի շրջանում: Երկրորդ՝ նա կը ստիպէր ռուսաց նաւատորմին վերջ քաշւել Պորտ-Արտուրի ջրերից և խոշոր կորուստներ [illegible]: Երրորդ՝ նա կը տար ամբողջ Լեաոդունեան թերակղզին ճապոնացիների ձեռքը և [illegible] մի նոր պատերազմական [illegible] ունենալու ճապոնացիների զօրքերի համար: Չորրորդ՝ նա կը միացնէր ճապոնացիների ուժերը ընդհանուր [illegible], ուսկից ճապոնացիների [illegible] մինչև Նիւչժուանի շրջակայքը: Հինգերորդ՝ նա կը հեշտացնէր [illegible] Բալտիկեան նաւատորմի դէմ, երբ վերջինս երևայ Հեռաւոր Արևելքի ծովերում:

Անկասկած ճապոնացիները չեն խնայում զոհերի արդիւնք, բայց ոչինչ չեն [illegible] գործի ծանրութեան: Պաշարելով [illegible] մինչև անգամ եթէ բերդը [illegible], [illegible] հեշտ չէ: Իսկ Պորտ-Արտուրը առաջնակարգ մի բերդ է, որ ամէն [illegible] ամրացած է վերջին [illegible] ընթացքում, ունի ուժեղ բերդապահ զօրք, պատրաստ [illegible] կռուելու [illegible]: Ընդհարումները [illegible] ցոյց կը տայ նրանց արդիւնքը:

Պորտ-Արտուրի շրջանը այսու ամենայնիւ [illegible] նշանակութիւն ունի ճապոնացիների պատերազմի ծրագրի, որ ընդհանուր [illegible] և [illegible] գտնւում է Հիւսիսում, այնտեղ ուր գործում է գեներալ Կուրոպատկինի զօրքը: Իսկ Պորտ-Արտուրի պաշտպանութիւնը ճապոնացիների զօրքերի մի խոշոր թիւ [illegible] Պորտ-Արտուրի շրջանում և թուլացնում ճապոնացիների զօրքերը Հիւսիսում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Նորերս Վիէննայում վախճանուած Թէօդոր Հերցլի մասին մայրաքաղաքի լրագիրները ընդարձակ յօդուածներ և կենսագրութիւններ տպեցին, որոնցից քաղում ենք հետևեալը: Թ. Հերցլը, սիօնական շարժման, կամ, ինչպէս ընդունված է ասել, սիօնիզմի հեղինակը և պարագլուխն էր: Այդ կորուստը խոր, անհուն վիշտ պատճառեց ամբողջ հրէական ազգին. ոչ միայն հրէական, հրէասէր, այլ և եւրոպական անկախ մամուլը առհասարակ յօդուածներ է նուիրում Հերցլի մահվան և բացատրում է այն կարևոր, անփոխարինելի կորուստը, որ այդ մահը առաջ բերեց ամբողջ հրէական ազգի համար:

Եւ ինչու էր Թէօդոր Հերցլը անփոխարինելի. միթէ բնութեան մէջ անփոխարինելի բան կայ. միթէ համաշխարհային սիստեմի մէջ կարող է գտնվել մի բան, որը փոխարինել անկարելի լինի: Այս հարցը տալիս է յայտնի հրեայ գրող Մաքս Նորդաուն և ինքն էլ պատասխանում. «Անցած հրէական ազգ. տասը միլիօն սպիտակ վիճակահանարեց նա ունեցաւ մի զարհուրելի, զարհուրելի դժբաղդութիւն. հանեց մի հատ սև—Հէնց Հերցլի համար, անփոխարինելի, այո, անփոխարինելի մարդու համար: Ես գիտեմ, թէ ինչ խօսք արտասանեցի. ես գիտեմ, որ համաշխարհային սիստեմի մէջ չը կայ ոչ մի անփոխարինելի բան, որ ամեն բան փոխարինելի է բնութեան մէջ, բայց ոչ մեզ, մարդկանցս համար, խեղճ, անզօր էակներիս համար: Մարդկանց համար կան անփոխարինելի մարդիկ: Եւ այդպէս էր մեզ համար, մեր շարժման համար Հերցլը: Նա միացնում էր իր մէջ ամեն բան. ամբողջական, ոչ մի րոպէ չը կասկածող հաւատ, մաքի անկախութիւն, հսկայական եռանդ և պատրաստակամութիւն՝ ամեն բան զոհելու, ամեն բան—մինչև վախճանը գնալու, կանգ չառնելով նոյն իսկ նահատակութեան առաջ: Նա Մովսէսի մաքերն ունէր և Աճարոնի շրթունքները: Որտեղի՞ց կը վերցնենք էլի այդպիսի մի մարդ: Մէկը հաւատ չունի, միւսը կամք չունի, երրորդը բովանդակութիւն չունի, չորրորդին արտաքինն է պակասում, մի այլը խօսելու ձիրք չունի»:

Եւ դժբախտութիւնն էլ այն է, որ այդպիսի անփոխարինելի գործիչներ շատ շուտ են մեռնում, իրանց ամենաեռանդուն գործունէութեան ժամին: Հերցլը մեռաւ 44 տարեկան, գրեթէ ծաղիկ հասակում, երբ սիօնական շարժումը, նրա անսպառելի եռանդի և աշխատութիւնների շնորհիւ, ահագին զարկ էր ստացել և հրէական ազգը սկսել էր լի հաւատով վերաբերվել դէպի այդ շարժումը:

Սակայն Հերցլի կորուստը միայն սիօնիստների համար զգալի չէ. նրա կորուստը զգալի է հրապարակախօսութեան համար, մամուլի և մանաւանդ գերմանական մամուլի համար: Հերցլը յայտնի էր իբրև տաղանդաւոր ֆէլիէտոնիստ և նրա ֆէլիէտոնները Վիէննայի «Neue Freie Presse» լրագրի կիրակնօրեայ համարներում ամենամեծ հետաքրքրութեամբ էին կարդացվում: Նրա գրական աշխատութիւնների մէջ պատմական կարելի է համարել 1895-ին լոյս տեսած «Հրէական պետութիւն» գիրքը, որ զարկ տուեց սիօնական շարժման:

Հերցլի մի այլ գովելի յատկութիւնն էլ այն էր, որ, հակառակ սիօնիզմի միւս գործիչներին, ահագին նշանակութիւն էր տալիս ժողովրդին և ոչ հարուստներին, ինչպէս միւսները: «Փողով, ասաց նա կօնգրէսներից մէկում, կարելի է միայն վարձկաններ ունենալ, իսկ ժողովրդին կարելի է շարժել դէպի գործ ոչ թէ դրամով, այլ միայն մտքով, իդէայով»...

Յանձին Հերցլի, հրէական ազգը կորցրեց մի նշանաւոր գործիչ, իսկ մամուլը մի տաղանդաւոր հրապարակախօս:

—

Մենք առիթ չունեցանք մինչև այսօր մեր կողմից էս մի երկու խօսք ասել այն հարցի մասին, որով այնքան զբաղված էր վերջերս Բագուն և որը սաստիկ հրճուանքի մէջ է գցել «Каспій» լրագրին: Մեր խօսքը Բագուի քաղաքագլուխ Նովիկովի հրաժարման մասին է: Անպայման Նովիկովը, որ յայտնի է իր նախկին օգտակար և արդիւնաւէտ գործունէութեամբ, մի լուսաւոր անձնաւորութիւն է, մի մարդ, որ ունի որոշ հայեացքներ, պրինցիպներ, համոզմունքներ և որը, ընդունելով Բագուի ժողովրդի հրաւէրը՝ ստանձնել քաղաքագլխի պաշտօնը, ներշնչված էր ամենաանկեղծ ցանկութեամբ օգուտ բերել այն քաղաքին, որ այնքան մեծ վստահութեամբ և յոյսով յանձնում էր նրան իր կառավարութեան ղեկը: Սակայն իրողութիւն է, որ Նովիկով, հակառակ իր ցանկութեան, չը կարողացաւ արդարացնել ժողովրդի յոյսերը և նա ստիպվեց ժամանակից առաջ հրաժարական տալ: Նա, մանաւանդ վերջերս, շատ քիչ կողմնակիցներ ունէր և շատ քիչ աջակիցներ: Չէ կարելի ասել, որ Բագուի ամբողջ ինտելիգենցիան կամ դումայի այն մասը, ճիշդ է, փոքր մասը, որ գիտէ բարեխղճօրէն վերաբերվել իր պարտաւորութիւններին, գործիք դարձաւ այն կուսակցութեան ձեռքում, որ վաղուց բոյն է դրել Բագուի դումայում և որը ղեկավարվում է միայն նեղ, թայֆական ձգտումներով, որոնց յաճախ արտայայտիչ է հանդիսանում «Каспій» լրագիրը: Ոչ, թէ Բագուի ինտելիգենցիայի, թէ դումայի մէջ կային անձինք և ձայնաւորներ, որոնք բարձր գնահատում էին Նովիկովի եռանդը, գործունէութիւնը, անպայման շիտակութիւնը, բայց նրանք էս հարկաւոր չը համարեցին արգելք դնել նրա հրաժարականին և քաղաքի շահերի համար նպաստաւոր էին համարում նրա հեռանալը: Ուրեմն Նովիկովի դէմ էին թէ նրանք, որոնք ղեկավարվում էին լոկ թայֆական նկատումներով, որոնք նպատակ են դրել իրանց խոչընդոտներ յարուցանել ամեն մի ազնիւ և շիտակ գործունէութեան առաջ և թէ նրանք, որոնք ղեկավարվում են որոշ բարոյական պրինցիպներով և համոզմունքներով:

Ինչ բանով էր Նովիկով դժգոհութիւն յարուցանում այս երկրորդ կարգի մարդկանց մէջ—ահա այդ պէտք է բացատրէր մեզ Բագուի մամուլը, բայց դժբաղդաբար, պաղաբիւն, անկողմնակալ դատողութիւն այդ խնդրի մասին մենք չենք տեսնում Բագուի մամուլի օրգանների մէջ:

Յամենայն դէպս, Նովիկովի գործունէութիւնը մեր մէջ միայն համակրութիւն և յարգանք կարող է յարուցանել և եթէ նա չը կարողացաւ արդարացնել իր ընտրողների յոյսերը, գոնէ ոչ ոք չէ կարող կասկածել նրա շիտակութեան և ուղղութեան անկեղծութեան մասին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Կօջօր, յուլիսի 3-ին

«Մշակի» № 138-ի մէջ Կօջօրից գրված թղթակցութեան մէջ կայ և հետևեալը. «Հայոց եկեղեցում թէև սկսվել է ժամերգութիւնը, բայց տեղական քահանան շարունակ բացակայ է. ինչ անէ խեղճը, հինգ գիւղ ունի յանձնված իր հովւութեան, շարունակ չէ կարող մի տեղ մնալ. չը պէ՞տք է թեթևացնել և ազատել նրան այդ ծանրութիւնից. փառք Աստուծու, Թիֆլիսում պարապ քահանաները վխտում են փողոցներում»:

Ինձ ուղղակի զարմացնում է թղթակցի այդ ստախօն կեղծ ցաւակցութիւնը և ջերմ ցանկութիւնը թեթևացնելու իմ ծանրութիւնը: Գործի էութիւնը աւելի պարզելու համար, հարկաւոր է ասել, որ ես ձեռնադրված եմ Ծվինդիսի և մերձ մի քանի գիւղերի համար, որոնց մէջն է և Կօջօրը, որտեղ ես ձմեռվայ ընթացքում անխափան կատարում եմ իմ պարտականութիւնը պատարագ մատուցանելով հարկաւոր ժամանակ և մշտական բնակիչների հոգևոր պէտքերը մատակարարելով: Երբ որ գալիս են ամառվայ ամիսները, երբ պէտք է մի քանի կոպէկ նիւթական օգուտ ունենամ, այդ ինչ խղճի օրէնքն է թելադրում այդ կոպէկները իմ ձեռքից խլել և տալ քաղաքի քահանաներին, որոնք ոչ թէ պարապ են վխտում, այլ ձմեռվայ ընթացքում այնքան զասերով են լինում ծանրաբեռնված, որ հերթականութիւն են սահմանել, իսկ ամառվայ ընթացքում գնում են ամառանոց հանգստանալու, իրանց ծխերի հովւութիւնը յանձնելով ուրիշներին: Ահա մի քանի տարի առաջ այդպիսի քահանաներ էին հովւում Կօջօրը: Այս տարով չորրորդ տարին է ինչ ամառվայ ընթացքում հովւում եմ Կօջօրը և անթերի կատարում եմ պարտականութիւնս: Իսկ եթէ թղթակիցը ցաւում է երբեմնակի բացակայութեանս համար, բայց ոչ կիրակի և չաբաթ օրերը, որովհետև դեռ ամարանոցի սեզոնը Կօջօրի համար չէ սկսված, աւելի լաւ չէր լինի, որ այն քահանաներին ուղարկէին միւս գիւղերը և հէնց թէկուզ ձմեռվայ ժամանակ Կօջօր, երբ ճանապարհների հաղորդակցութիւնը դժուար է և ես աւելի գործ ունեմ կատարելու:

Յովհաննէս քահ. Նաւտիկեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Յուլիսի 6-ին Թիֆլիսի նահանգապետի նախագահութեամբ կայացաւ նահանգական սանիտարական-գործադիր յանձնաժողովի երկրորդ նիստը: Ժողովը՝ մասնաւոր փոփոխութիւններով, հաստատեց Թիֆլիսի քաղաքային և գաւառական նոյնանման կօմիսիաների արձանագրութիւնները: Ժողովը, ի միջի այլոց, վճռեց յանձնել քաղաքային առողջապահիկ-գործադիր յանձնաժողովին քննել Կուր գետի փոքր բազուկը Մաղաթեան կղզու մօտ, նրա առաջը քաշված պատի պատճառով առաջացած կեղտոտութիւնները, Պապկովի Ջրաղացի Ջրանցքը և զեկուցում ներկայացնել այդ առիթով: Գերմանական Ջրանցքը (այգիներ Ջրելու համար) մաքուր պահելու համար՝ որոշվեց դիմել քաղաքային վարչութեանը և խնդրել, որ այդ բանի համար անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկէ: Որոշվեց նոյնպէս պարտաւորեցնել բոլոր տանտէրերին առանձին կոյուղիներ շինել իրանց տներից մինչև փողոցների գլխաւոր կոյուղիները և խնդրել անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութեանը մաքրել Դիդուբէով անցնող բաց կոյուղին, որ գալիս է նոյն երկաթուղու արհեստանոցներից և դէպօից ու գնում դէպի Կուրը:

—

Յուլիսի 5 մինչև 7 կովկասեան զինուորական նահանգական դատարանում, դռնփակ, նոյն դատարանի նախագահ գեներալ Կ. Կ. Մակեդօնսկու նախագահութեամբ, պատերազմական ժամանակի օրէնքներով քննվում էր Թիւրքահպատակ Կարապետ Պօղոսեանի, Վաղարշապատ գիւղի բնակիչ Յովհաննէս Բալօյեանի և Էջմիածնի գաւառի Սաչլու գիւղի բնակիչ Թորոս Դաւթեանի գործը, որոնք մեղադրվում էին Վաղարշապատ գիւղի բնակիչ Սարգիս Փոթոյեանի սպանութեան համար: Մեղադրում էր կովկասեան զինուորական նահանգական դատարանի դատախազը: Մեղադրեալներին պաշտպանում էին երդուեալ հաւատարմատար Տիգրան Յովհաննիսեան և զինուորական փաստաբան կապիտան Իգմայլով: Դատավճիռը դռնբաց յայտարարվեց: Կովկասեան զինուորական նահանգական դատարանը բոլոր մեղադրեալներին անպարտ ճանաչեց և արդարացրեց:

—

Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովի հոգսերից մէկն է Ջրել փողոցները և որքան կարելի է յաճախ: Սակայն աչքի առաջ ունենալով, որ քաղաքային Ջրանցքը անկարող է բաւականութիւն տալու պահանջներին, յանձնաժողովը ներկայումս դիմել է և մի քանի մասնաւոր մարդկանց աջակցութեան: Օրինակ, նա դիմել է Ղորղանեանին և խնդրել է նրանից թոյլ տալ իր պարտէզից, ուր զետեղված է Բէլվիւ հիւրանոցը, այնտեղի աղբիւրից Ջուր վերցնել մօտակայ փողոցները Ջրելու համար:

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, դիմելով պ. ոստիկանապետին, խնդրում է կարգադրել, որ դռնապանները չը սրբեն փողոցներից նոր քարած փողոցների վրա ածած հողը, որը առհասարակ ածում են փողոցները ամրացնելու համար, այն ինչ դռնապանները ընդունում են այդ հողը աղբի փոխարէն և այդ պատճառով էլ սրբում վերցնում են, ինչպէս այդ տեղի է ունեցել Անդրէեվսկի կոչված փողոցում:

—

Գողութիւն Կազանի եկեղեցուց: Յունիսի 29-ի առաւօտեան վաղ Կազան քա-

զաքի կանանց մեծամասնի մայրաքաղաք Տաթևանում, անցնելով մայր տաճարի մօտով, լսեց տաճարի ներքնայարկից օգնութեան կոչող ձայն աղաղակներ։ Նա իսկոյն ձայն տուեց ձեռնարկներին։ Երևաց, որ ներքնայարկից կոչում էր պահապան Զախարովը։ Ներքնայարկի դուռը փակած էր, դրսից սողնակի մէջ մի ձեռնափայտ խոթելով։ Բաց արին, ազատեցին Զախարովին, որը և պատմեց, որ գիշերը պատարագութեան պահին ժամանակը, եկեղեցու սանդուղներից վրա նկատեց 4 երիտասարդների. դիմելով դէպի նրանց, բղավեց—«Ով էք», բայց չարագործները մօտ վազեցին, բռնեցին իրան, բերանը փակեցին և ներքնայարկը նետեցին, սպառնալով սպանել, և դռնակը փակեցին։ Որովհետև եկեղեցու շրջակայքի քննութիւնը ցոյց տուեց, որ խմբակը չարագործները եղել են, դրա համար իսկոյն իմաց տրվեց ոստիկանութեան, որ ձեռք բնի ձերբակալել հէտ միասին։ Երևաց, որ եկեղեցին կողոպտված է։ Չարագործները տարել են ոսկեղէն սրբութիւն—Կազանի Աստուածամօր հրաշագործ պատկերը և Փրկչի պատկերը։ Այդ երկու պատկերները էլ զարդարված են թանկագին քարերով ու ոսկով մօտ 100,000 ր. արժէքով։ Երևաց, որ կոտրել են 2 մետաղեայ սեղանի մէջը եղած մօտ 300 րուբլի գումարը։ Եկեղեցու քազէ և շրջակայ տների քննութիւնը ցոյց տուեց, որ չարագործները մտել և դուրս են եկել եկեղեցու ցանկապատից։ Նրանք Զուպանովելովի տան պատուհանին են եկել. այդ տան պատշգամբի թիք վրա գտնվել է Աստուածամօր պատկերի կարմիր ծածկոցներ 2 կտորը, նոյն տեղում, գետնի վրա գտել են նոյն պատկերի 10 մարգարտները և ոսկէ զարդերից մի կտոր—մի փոքրիկ սիրտ։ Ոստիկանութիւնը եռանդով որոնում է այդ սրբապղծութեան հեղինակներին։ Բռնված են կասկածելի մի քանի անձեր։ Պահապան Զախարովը ճանաչել է նրանցից երկուսին։ Բայց, ինչպէս այդ երևում, այնպէս էլ միւս բոլոր ձերբակալվածները համառում են, որ իրանք քաղաքից բացակայ են եղել»։

—

Կովկասեան բժշկական ընկերութեան կարգադրութիւնով խոլերայի մասին առաջին ընթերցանութիւնը նշանակված է յուլիսի 10-ին և 11-ին—շաբաթ և կիրակի օրերը։ Շաբաթ օրը նշանակված են ռուսերէն և վրացերէն լեզուով ընթերցումներ Անաւեան փողոց ժողովրդական լսարանում, իսկ կիրակի օրը—ռուսերէն, վրացերէն և հայերէն լեզուներով Հավլաբարում—Արամեանի թատրոնում։

—

Ռուսական գաղթականութեան արդիւնքները։ „Турк. Вѣд." պաշտօնական թերթում կարդում ենք. «Սըր-Դարիայի նահանգում ռուսական առաջին գաղութը (Չինազ) հիմնվել է 1867-ին։ Նրանից յետոյ երկրորդը՝ Կարապարի, հիմնվել է 1874-ին, և այնուհետև նրանց թիւն աւելի արագ է աճել. անցյալ 1903 թւի յունվարի 1-ին ռուս գաղթականների թիւը այդ նահանգում համում էր 58-ի։ Իսկ բացի Բուրգեստանի երկրի 4 խոշոր շրջաններում 1903 թւի յունվարի 1-ին ընդամենը 99 գաղութներ կային, 33,000 բնակիչներով։ Եւ այդ մեր տիրապետութեան 25—35 ամեայ ընթացքում։ Դրա հետ միասին գաղթականները, ինչպէս ասում է պաշտօնական թերթը, բարեկարգ վիճակի մէջ են, այնինչ, ռուսական գաղթականութեան համար բարեկարգ են պայմանները։ «Բագ. Նորըկաջրումում, աւելացնում է «Кавказъ» լրագիրը, բերելով վերևում յիշված թիւերը, չի հայտնել ոչ մեծ անա 100 տարի է տիրում ենք այդ երկրին, ռուսական տարրը կազմում է երկրի ազգաբնակութեան միայն 2%-ը»։

—

Թիֆլիսի սանիտարական կարգադրիչ յանձնաժողովը, դիմելով Անախնի ընկերութեան, յայտնում է, որ նա պատրաստ է երկու շաբաթվայ ընթացքում աւֆտատում ձրիաբար կաթսայի այն մասերը, որոնց կանգնում են կարողանական գլխավում ինքը յանձնաժողովը բոլոր սանիտարական կարգադրութիւնների մասին խորհուրդ տալու։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, դիմելով գ. նահանգապետութեանը, յայտնում է, որ վարչութիւնը հնարաւոր է գտնում մսի գինը մի կոպեկ իջեցնել նշանակված առաջին տեսակը 10 կոպէկ, երկրորդը 9-ը, իսկ երրորդ 7 կ.։

„Русь" լրագիրն գրում է Իսբիկիյից. «Զօրաղարժ օրերը ոգելից խմիչքներ ծախելու տները փակված էին։ Քաղաքի երկու գիշատները, մի քանի րուբլի շահի համար, ցանկացողներին ծախում էին այդ բալասանից։ Այդ խմիչքի գործածութեան հետևանքները չափազանց ողբալի եղան. մեռաճ 30 մարդ, մի քանիսն էլ լուրջ հիւանդ են։ Դիակները բացանելով, գտան ներքին փոփոխութիւն՝ կարծես թէ թոյնից առաջացած։ Այդ մասերը և հեղուկն ուղարկված են Ռիգա հետազօտելու, որովհետև կասկածում են, որ բալասանի հետ խառնել են որ և է թունաւոր նիւթ, խստութիւնն աւելացնելու համար»։ (Кавк.)

—

Թիֆլիսի արհեստաւորների աւագն առաջարկել է համքարների գլխաւորներին, որ իրանց կողմից պարտաւորեցնեն բոլոր արհեստանոց պահողներին ուղարկելու իրանց մօտ աշխատող աշակերտներին կիրակնօրեայ դըպրոցներ գրագիտութիւն սովորելու։

—

Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովը, դիմելով Կովկասեան բժշկական վարչութեան, խնդրում է հաղորդել իրան խոլերայի տարածման ընթացքի մասին լուրերը թէ մեր հարևան երկրում և թէ մեր երկրի սահմաններում, երբ հիւանդութիւնը կերևայ մեր կողմերում։ Այդ տեղեկութիւնները հարկաւոր են յանձնաժողովին, որպէս զի նա նախապատրաստական միջոցների ձեռնարկէ մաքառման գործի համար։

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Եղանակը մեզանում ցուրտ է, այնպէս որ ամարանոց եկողները ստիպված են տաք շորեր հագնել։»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 2-ին հայոց դերասանական դրամատիկական ընկերութիւնը, ղեկավարութեամբ Յ. Աբէլեանի, Ն. Խանդամիրեանի դահլիճում ներկայացրեց Ալ. Աբէլեանի «Մարվող ճրագներ» 3 գործ. պիէսը։ Չը նայած, որ յայտարարութիւնների մէջ յիշված էր, որ այդ պիէսը ամեն տեղ աջողութիւն է ունեցել, և դերասանները մեծ աջողութեամբ էին խաղում, այնու ամենայնիւ մեր հասարակութիւնը հարկաւոր չէր համարել ներկայ գտնվել ներկայացման և դահլիճի 3/4 մասը դատարկ էր։ Ինչու։—Սատանան գիտէ, թէ ինչու»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Պատերազմական բեմր cաs cփոր է։ «Berl. Tageb.» լրագրի թղթակիցը, գնդապետ Գեոկէ գրում է, որ ներկայումս պատերազմական գործողութիւնների բեմը ներկայացնում է սաստիկ շփոթ պատկեր, որ յիշեցնում է եօթնամեայ պատերազմի մի քանի էպիզօդները։ Թղթակցի կարծիքով, պատերազմի առաջին շրջանը արդէն վերջացել է, բայց ինչ կը լինեն յետագայ շրջանները և շուտով կը լինի՞ պատերազմի վախճանը, առ այժմ վճռել դըժուար է։ Յամենայն դէպս, պատերազմը դեռ շատ ամիսներ կը տևի։ Գնդապետ Գեոկէի կարծիքով, Սիբիրի և Մանջուրիայի ճանապարհները ընդհանուր առմամբ, բացի ահագին քանակութեան բեռնից, փոխադրում են օրական 1600 օֆիցէր և զինուոր, պատերազմական գործողութիւնների բեմը։ (Рус. Вѣд.)

Թղթակիցները ինչպես են զեկուցանում։ «Новости» լրագրի սեփական թղթակիցը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Դաշիչաօից Պորտ-Արտուրի վրա եղած այն յարձակման մասին, որի ճշգութիւնը յետոյ հեռագիրները հերքեցին։ «Եապօնացիների յարձակումն յետ մղվեց սոսկալի կորուստներով։ Մինչև 25,000 եապօնացիներ ընկան։ Մենք կորցրինք մօտ 5,500 հոգի։» Եւ սակայն այս բոլորը թղթակիցների երևակայութեան ծնունդ է եղել։

Կորեացի լրտես։ Դաշիչաօում, յուլիսի 1-ին բռնեցին մի կորէացի լրտես, որ հագել էր չինացու շորեր։ Հարցաքննութեան ժամանակ գերին յայտնեց զօրքերի ընդհանուր հրամանատարին, թէ նա եապօնացի չէ, այլ կորէացի, բայց արդէն 12 տարուց ի վեր ապրում է Եապօնիայում և այնպէս սիրել է այդ հրաշալի երկիրը, որ պատրաստ է իր կեանքը զոհել նրա համար։

«Եապօնացիները եկել են յաղթել, կամ մեռնել—ճառախօսում էր հռետոր լրտեսը.—իր նմանները շատ կան և շատ կը լինեն։ Եապօնացիները համոզված են Եապօնիայի յաղթութեան մասին Ռուսաստանի վրա և խորհուրդ է տալիս ռուսներին շուտով հաշտութիւն խնդրել։» (Новости)

Ռազմագիտական դրութիւնը Մանջուրիայում։ Քաղաքագէտները և զինուորական շրջանները զանազան խորհրդածութիւններ են անում Մանջուրիայի ռազմագիտական դրութեան մասին։ Մակերևոյթաբար դատելով, անհասկանալի է թւում, թէ ինչու ռուսները պահում են իրանց ձեռքում այնքան հեռու դէպի հարաւ տարածվող դիրքերը, դէպի Դաշիչաօ և նոյն իսկ դէպի Նիւ-Չուան, երբ նրանց վրա արշաւում են Օկուն և Նօդզուն 145 հազար բանակով և 434 թնդանօթներով, իսկ Կուրօկին արշաւում է 105 հազար բանակով և 226 թնդանօթներով Լեաօեանի վրա։ Սակայն, դրութիւնը խոր կերպով ուսումնասիրած մասնագէտները կարծում են, որ այդ նկատումները անպատճառ յայտնի կը լինեն Կուրօպատկինին, որը, հետևելով իր մշտական տակտիկային, յետ է կասեցնում միայն եապօնացիների արշաւումը և համախմբվում է դէպի իր յենակէտը, դէպի Մուկդէնը և Խարբինը։ Այդտեղ ամեն օր թարմ զօրքեր են հասնում։ Հնարաւոր է, որ թոյլ տալով մօտենալ իրան եապօնական 3 բանակները, նա օգուտ կը քաղէ իր, նրանց մէջ տեղ ունեցած կենտրօնական դիրքով, որպէս զի խորտակէ նրանց ամեն մինը առանձին։ Գործելով դաշտի վրա, ռուսաց ծանր թնդանօթները կարող են աւելի լաւ շարժվել, քան սարերի վրա և ռուսաց հեծելազօրքը աւելի մեծ ազատութիւն կունենայ իր շարժումների մէջ։ (Р. Л.)

Պորտ-Արտուրի մասին տեղեկութիւններ։ Պաշարված բերդի մասին առհասարակ շատ քիչ տեղեկութիւններ ունենք, աւելի կամ նուազ ճշմարտանման։ Մի քանի հետաքրքիր տեղեկութիւններ ստացել է «Русскія Вѣдомости» լրագիրը իր սեփական թղթակցից. այդ թըղթակիցը ինքն մի քանի օր ապրել է Պորտ-Արտուրում։ Առաջ ենք բերում մի քանի քաղուածներ. «Քաղաքը բաղկացած է մի քանի մասերից և ցրված է մի մեծ տարածութեան վրա, բայց նրա բարեզարդութիւնը դեռ բաւական նախնական է. երկյարկանի, քարաշէն տների հետ միասին—մի ամբողջ շարք խղճուկ խրճիթներ, փողոցները նեղ են և ծուռ, սալայատակները՝ վատ։ Կարճահասակ և տգեղ չինացիների հետ խառն ման են գալիս սիգաճեմ բարձրահասակ հնդիկները, թուխ դէմքի կանօնաւոր գծերով և սև մօրուքով, որոնք այստեղ ծառայում են, իբրև պահապաններ խոշոր առևտրական ֆիրմաներում... Նրանք հագնված են եւրոպական տարազով, միայն գլուխները փաթաթված են ալ կարմիր չալմաներով. կարծեմ, դրանք հնդկական զօրքերից փախստականներ են և լաւ են խօսում անգլիերէն։

«Բացի երկձի կառքերից, ամեն տեղ կարող էք հանդիպել և ռիկշիրի, որ տանում են երկու չինացի։ Զզուելի տպաւորութիւն է գործում մարդու վրա, երբ չորքոտանու տեղ լծված ես տեսնում երկոտանի մարդ։ Ռեստօրանները և հիւրանոցները այստեղ կեղտոտ են և վատ։ Առաջ այստեղ շատ կաֆէ-շանտաններ և զանազան անառականոցներ պակաս չէին, բայց այժմ նրանք բոլորը փակված են. անառականոցների գլխաւոր կօնտինգենտը, որ թէ այստեղ և թէ ամբողջ Մանջուրիայում կազմում էին եապօնուհիները, արտաքսված է։ Թէ Արտուրում, թէ Խարբինում և ամբողջ Մանջուրիայում զուարճատեղիների և այգիների, հիւրանոցների և երկաթուղային բուֆէտների գլխաւոր պահողները բացառապէս հայերն են և յոյները, որոնք այստեղ նշանաւոր առևտուր են անում։ Ի հարկէ, առևտրականները օգտվում են դէպքերից և ռուսները աւելորդ վճարում են նրանց, բայց նրանք երբեմն անգնահատելի ծառայութիւններ են մատուցանում պատերազմի ժամանակ։ Խանութները Պորտ-Արտուրում դըսից շատ խղճուկ են, բայց ապրանքով լի են։ Թէ այստեղ և թէ ամբողջ Մանջուրիայում, մաքսերի բացակայութեան պատճառով, եւրոպական ապրանքը շատ էժան է. օրինակ, անանասի կօնսերվի արկղիկը արժէ 25—30 կ., ռոմի շիշը, որ մեզ մօտ արժէ 6 ր., այստեղ արժէ 2 ր.։ Մանաւանդ շատ են ամերիկական, անգլիական և գերմանական ապրանքները»։

ԿՐԻՒԳԵՐ

—

Հեռագիրները յայտնեցին, որ հարաւ-աֆրիկեան կամ Տրանսվաալի նախկին հանրապետութեան նախագահ Ստեֆէն-Պօլ-Կրիւգերը վախճանվեց Շվէյցարիայում յունիսի 30-ին։

Ծերունի Կրիւգերի անձնաւորութիւնը շատ լաւ յայտնի է վերջին անգլօ-բօէրական պատերազմի պատճառով։ Նրա անունը անմահացած է բօէրների պատմութեան մէջ և նրա հերոսական գործերը՝ պահել իր ժողովրդի անկախութիւնը և ազատութիւնը, որի համար նա կրեց ամեն տեսակ զրկանք և տանջանք, հանրածանօթ են։

Կրիւգէր ծնվեց 1825-ին Կապի գաղթականութեան մէջ և դեռ երիտասարդական հասակում եղաւ այն քաջարի բօէրներից մէկը, որոնք հիմնեցին Տրանսվալեան հանրապետութիւնը։ 1863-ին նա դարձաւ նոր հանրապետութեան զօրքերի ընդհանուր հրամանատարը։ 1872-ին նա ընտրվեց վարչական խորհրդի անդամ, իսկ 1882-ին՝ հանրապետութեան նախագահ և այդ պաշտօնը նա վարեց մինչև հանրապետութեան անկումը և Անգլիային անցնելը։

Անգլիական կառավարութիւնը արգելել էր նրա վերադարձը հայրենիք, երկիւղ կրելով նրա ահագին ժողովրդականութիւնից, սակայն և թոյլատրեց տանել նրա մարմինը և թաղել հայրենիքում, իր կնոջ կողքին։

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԻՑ

—

Հռոմ, յուլիսի 9-ին

Վենետիկից դուրս եկայ առաւօտեան 9 ժամ 50-ին express-ով, որ ամենայարմար գնացքն է երկրին անծանօթ օտարականի համար, որ ուզում է ճանապարհը դիտել և գիշերը հասնել Հռոմ։ Այս անգամ իմ ուղեկիցս էր մինչև Հըռոմ Մխիթարեան միաբանութեան ընդհանուր աթոռակալը (տեղապահը), Հ. Մինաս վ. Նուրիխան, մեր յայտնի պատմաբանը, որ իմ հին ծանօթն ու բարեկամն էր։ Իսկ Ֆիօրէնցիայում մեր կուպէն մտաւ մի մանկամարդ իտալուհի իր փոքրիկ երեխայի և դայեակի հետ։ Այս նոր ընկերուհին՝ բացի նրանից, որ հռոմէական տիպար գեղեցկութեամբ մի տիկին էր, այն առաւելութիւնն էլ ունէր, որ շատ լաւ խօսում էր ֆրանսերէն, շատ զարգացած էր և ծանօթ էր նոյն իսկ ռուսական գրականութեան։ Հետևաբար հաճելի ժամանցք ունեցանք մինչև Հռոմին կէս ժամ մնացած մի կայարան, ուր նա իջաւ և գնաց ուրիշ ուղղութեամբ։ Այս ճանապարհը հետաքրքրական է մանաւանդ, երբ նա բարձրանում է ամբողջ 2 ժամ դէպի Ապէնինեան լեռները, ուր շատ ախորժելի զովութիւն է տիրում և ապա իջնում է Ֆիօրէնցիա։ Երեկոյեան ժամի 10-ին մտանք «յաւիտենական քաղաքը»։

Հռոմ՝ Արեւմուտքի քաղաքակրթութեան կենտրօնը, և 1871-ից յետոյ Իտալիայի մայրաքաղաքը՝ առաջին անգամ տեսնողի վրա, եթէ ի հարկէ, նա ծանօթ է եւրոպական ուրիշ մայրաքաղաքների հետ, այնքան խոր տպաւորութիւն չի անի, իբրև քաղաք։ Հռոմի ամբողջ մեծութիւնը երևան կը գայ այն ժամանակ, երբ եկւորը կայցելէ պատմական վայրերը և քրիստոնէութեան նշանաւոր յիշատակարանները։ Տիբերիս՝ Իտալիայի ամենից մեծ գետը, 3 տեղ կտրում է Հռոմը. երբ յիշում ես այն հիացական բացագանչութիւնները, որ լատին հին բանաստեղծները ուղղում էին այս գետին, մնում ես զարմացած։ Գետը պղտոր-դեղին գոյն ունի, իսկ հին աշխարհի այն մեծագոյն բանաստեղծները, փոխանակ ուղղակի պղտոր ասելու, ոսկեգոյն են կոչել։

Առաջին մեծ յիշատակարանը, որ ես տեսայ այստեղ, Մարկոս Աւրելիոս կայսրի կանգնած հիանալի կոթողն էր։ Իմ հիւրանոցին անմիջապէս մօտ մի հրապարակի—Piazza Colonna-յի վրա է նա բարձրանում և ես այդտեղից անցնելիս հեռուից աչքիս զարկին կոթողի պատւանդանի վրա մի խոշոր լատիներէն արձանագրութեան մէջ գրված armenis բառերը. մօտեցայ և կարդում եմ—M. Aurelius imp. Armenis Parthis Germanis և այլն, (Մ. Աւրելիոս կայսր Հայոց, Պարթևաց, Գերմանիայի և այլն)։ Ուրեմն այն ժամանակ այդ մեծազօր և իմաստուն հռոմէական կայսրը պարծանք է համարել իրան իր տիտղոսների շարքում ամենից առաջ դնելու «կայսր հայոց» բառերը։ Կոթողը ամբողջապէս ծածկված է քանդակված արձանագրութիւններով (basrelief), ուր պատմվում է կայսրի պատերազմները։ Բայց կոթողի գլխին 1589-ից ի վեր կանգնած է ս. Պօղոսի արձանը։ Հեթանոսութիւնն ու քրիստոնէութիւնը այստեղ ամեն մի քայլափոխում խառնվում են միմեանց հետ։

Յուլիս ամիսը այցելուների եղանակ չէ այստեղ. այդ պատճառով էլ պանդոկների մի մասը փակ է, մնացածներումն էլ ազատ տեղ շատ կայ. այնու ամենայնիւ անգլիացի և ամերիկացի ճանապարհորդներ՝ այդ par excerlence տուրիստները այժմ էլ պակաս չեն. Իմ բնակած հիւրանոցում 3 անգլիացի տիկին և 2 անգ-

լիացի օրիորդ կան, որոնք ճանապարհորդում են մենակ, առանց տղամարդի ընկերակցութեան։ Մենք յաճախ պատահում ենք միմեանց սեղանատանը, table d'hôte-ի ժամերին, ուրիշ ժամանակ նրանք թափառում են Հռոմի անթիւ յիշատակարանների մօտերը, անյագ, և սեղանի շուրջը շարունակում են իրանց տպաւորութիւնները փոխանակել։

Երէկ ես այցելեցի այստեղի հայ-կաթօլիկ միաբանութիւնը կամ պարզապէս collegio armeno-ն—հայ վարժարանը՝ ինչպէս անուանվում է այստեղ։ Հայ-կաթօլիկների կաթողիկոս-պատրիարքի ներկայացուցիչը պապի մօտ՝ Ռուզեան արքեպիսկոպոսը, որի վրա ես յանձնարարական ունէի Կ. Պօլսի պատրիարքարանից, 4 օր առաջ մեկնել էր Կ. Պօլիս, մասնակցելու նոր կաթողիկոսի ընտրութեան։ Այս ընտրութեան վերաբերեալ գործողութիւնները կը սկսվեն հետևեալ կիրակի, յուլիսի 4/17-ին և ինչպէս Կ. Պօլսից գրել եմ, բոլոր հայ կաթօլիկ եպիսկոպոսները շտապում էին դիմել Կ. Պօլիս, այդ գործի համար։ Ինձ ընդունեց Գօյունեան գերապայծառը, որ Հռոմի «Հայոց վարժարանի» տեսուչն է և այստեղի հայ-կաթօլիկների կալուածների կառավարիչը։ Շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն է թողնում այստեղի հայ հիմնարկութիւնը։ Այժմ նրա մէջ 28 աշակերտ կայ, որոնց 25-ը Թիւրքաց Հայաստանի գաւառներիցն են և 3-ը Կովկասցի, յատկապէս՝ արդվինցի, որոնք բնականաբար առանձին ուրախութեամբ դիմաւորեցին ինձ։ Տեսուչ-վարդապետը գովասանքով էր խօսում այս կովկասցիների՝ մանաւանդ նրանցից մէկի՝ Գափօյեանի մասին, որ մի ուշիմ պատանի էր։ Շատ նպատակայարմար կերպով է գործում այստեղ այս հիմնարկութիւնը. նա պահպանում է իր յարկի տակ այս բազմայացու աշակերտներին, կրկնութիւններ է անում նրանց դասերին, առանձնապէս զբաղվում է նրանց հետ հայերէնով, հայ պատմութեամբ և երգեցողութեամբ, բայց բուն վարժարանական ուսումը նրանք առնում են Ուրբանեան լատինական կոլլէժում և դասերի ժամից յետոյ վերադառնում են իրանց պանսիօնը։ Ուրբանեան կոլլէժումն էլ յատուկ դասախօս կայ հայերէն լեզուի։ Սա այն կոլլէժն է, ուր առել է իր ուսումը Օրմանեան պատրիարքը։ Ես դեռ չը կարողացայ բոլոր հայ-կաթօլիկ պատանիներին տեսնել, որովհետև նրանք առա մի շաբաթ է քննութիւններով էին պարապված կոլլէժում։—Հայոց շինութիւնը ունի մեծ յարմարութիւններ եկեղեցականութեան նուիրված իր սաների համար։—Լևոն XIII-ի առատաձեռնութեան շնորհիւ Հռոմի այս հայ-կաթօլիկ հիմնարկութիւնը նիւթական կողմից էլ ապահովված է։ Հանգուցեալ պապի հոգածութիւնը դէպի հայերը շարունակում է նոյն կերպով նաև իր յաջորդը՝ ներկայ քահանայապետը՝ Պիոս X, Վենետիկի Մխիթարեանների բարեկամը։

Այսօր գեր. Գօյունեան ինձ առաջնորդեց դէպի Վատիկան։ Բայց այս մասին հետևեալ անգամ։

Սարուխան

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թավրիզ, յունիսի 20-ին

Մայիսի 20-ին, կիրակի, պատարագից յետոյ, տեղի ունեցաւ Թամարեան դպրոցի թատերական դահլիճում հոգաբարձական ընտրութեան ժողովը, նախագահութեամբ առաջնորդական փոխանորդ հայր Մագսուտեանի։ Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, մի կերպ կարելի եղաւ համաձայնութիւն կայացնել առաջնորդական յաջորդի և Լիլաւայ թաղի ժողովրդի մէջ։ Վիճաբանութեան շարժառիթն էր հայր Մագսուտեանի երեք առաջարկութիւնները, որ ժողովը բացելուն պէս առաջարկեց և առանց բովանդակութիւնը ժողովին յայտնի լինելու, պահանջում էր անպայման ընդունել, հակառակ դէպքում պիտի թողնէր դահլիճը։ Այդ առաջարկութիւնները հետևեալներն էին. 1) Հին հոգաբարձութիւնը վերջացնէ իր խառնիճաղանճ հաշիւները նախկին ուսուցչական խմբի և այլ գործերի վերաբերեալ և հաշիւները մաքրելուց յետոյ յանձնէ նոր հոգաբարձութեանը։ Այս առաջարկութիւնը ընդունվեց միաձայն։ 2) Նորընտիր հոգաբարձութիւնը պարտաւոր է ներկայանալ տեղական առաջնորդին կամ առաջնորդական յաջորդին դպրոցի համար մշակված որոշ ծրագրով, այն է ռուսահայոց թեմական դպրոցի ծրագրով, որի դէմ առաջնորդը կամ առաջնորդական յաջորդը կարող է դնել իր veto-ն, որոշ կէտերի վերաբերեալ։ Ժողովը մերժեց առաջնորդական յաջորդի այդ առաջարկութիւնը, պատճառաբանելով, որ տեղական պայմանները ի նկատի ունենալով, այստեղ կարելի է որոշ առարկաներ դուրս ձգել կովկասեան թեմական դպրոցների ծրագրից, կամ մտցնել ծրագրի մէջ աւելի ընդարձակը և գիտակցօրէն աւանդել առարկաներ, որոնք Կովկասում չեն աւանդվում։ Բացի վերոյիշեալ հանգամանքները, առաջնորդը կամ առաջնորդական փոխանորդը, դնելով հոգաբարձութեան ծրագրի և կամ կարգադրութիւնների դէմ իր veto-ն, հոգաբարձութիւնը իրան կաշկանդված զգալով, մի տեսակ գործիք պիտի լինի առաջնորդարանի ձեռքին։ Մանաւանդ առաջնորդարանում կարող է գտնվել այնպիսի մի անձնաւորութիւն, որը մեծ գաղափար չէ կարող ունենալ կրթութեան և դպրոցական գործի մասին։

Բայց որովհետև Լիլաւայի դպրոցների փակ մնալու պատճառն էր իւրաքանչիւր պաշտօնեայի կամայական վարմունքը, իր իրաւունքների վերաբերեալ, ուստի ընդմիշտ փակ չը մնալու համար, ժողովը ընդունեց առաջնորդական փոխանորդի առաջարկութիւնը հետևեալ պայմանով, որ նորընտիր հոգաբարձութիւնը, նախ քան հաստատվելը, բանակցէ առաջնորդարանի հետ որոշ հարցերի վերաբերեալ, և համաձայնութիւն կայացնելուց յետոյ հոգաբարձութիւնը հաստատվի իր պաշտօնում, որով նա կարող կը լինի պահպանել իր նախկին դիրքը առաջնորդարանի հետ ունեցած յարաբերութիւնների ժամանակ։ Երրորդ առաջարկութիւնն էր, նոր կազմվելի ուսուցչական խմբի մէջ չընդունել նախկին ուսուցչական խմբերից և ոչ մի անձնաւորութիւն, նորանոր խռովութիւնների շարժառիթ չը լինելու համար։ Այդ առաջարկութեան դէմ մի քանի խօսք արտասանեց նախկին ուսուցիչներից պ. Ղարախանեանը, բայց և այնպէս ընդունվեց ձայների մեծամասնութեամբ։ Ուստի և սկսվեց հոգաբարձական ընտրութիւնը և քուէների առաւելութեամբ ընտրվեցին հետևեալ անձնաւորութիւնները՝ 1) Ղազար Յակովբեան 77 ձայնով, 2) Գասպար Աւթանդիլեան 72, 3) Արշակ Ղորղանեան 64, 4) Յովսէփ Ղարախանեան 59, 5) Ներսէս Բալայեան 52, 6) Յովհաննէս Ջանեան 48։ Առաջին 4 անձնաւորութիւնները կը ճանաչվեն հոգաբարձուներ և վերջին երկուսը հոգաբարձական կանդիդատներ։ Առաջնորդական յաջորդի հետ բանակցելուց յետոյ որոշ հարցերի վերաբերեալ, համաձայնութիւն կայացած դէպքում կը հաստատվեն իրանց պաշտօնների մէջ, իսկ հակառակ դէպքում կը հրաժարվեն։

Ամենքիս համար էլ ցանկալի է, որ մեր հոգևոր կառավարութիւնը առանց նորանոր արգելքներ յարուցանելու նորընտիր հոգաբարձուների դէմ, հաստատէ նրանց իրանց պաշտօնի մէջ, որով ազատած կը լինի ժողովուրդը ներկայ շփոթ վիճակից, դպրոցը փակվելու վտանգից և մեր երեխաները օտարների ճանկերից։

Յ. Գ. Այվազեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրոպատկինի հեռագիրը Նորին Մեծութեան յուլիսի 6-ից. «Հարաւային ճակատի վրա յուլիսի 4-ի ընթացքում առանձին փոփոխութիւններ տեղի չունեցան։ Յուլիսի 5-ին ժամը 5-ից կէսօրից յետոյ երևան հանվեց ճապօնացիների նշանաւոր ոյժերի արշաւումը դէպի Սիխէյեան, Լեաօեանից Սայմադզի տանող ճանապարհի վրա, մեր զօրաբաժնի հանդէպ. երկու օր տևող կռւից յետոյ վերջինը հեռանում է Գուցզեացզի գիւղի ուղղութեամբ, Անպինից դէպի Արևելք։

ՏԱՄԲՕՎ։ Թագաւոր Կայսրը Մօրշանսկի և Տամբօվի այցելութեան առիթով Ամենաողորմածաբար բարեհաճեց շնորհել նահանգապետի տրամադրութեան տակ 2000 ր. Մօրշանսկի և 3000 ր. Տամբօվի չքաւորագոյն բնակիչներին բաժանելու համար։—Յուլիսի 6-ին փոթորիկի ժամանակ կայծակ ընկնելով քանդեց երկու վրաններ բանակում. ջախջախեցին Կիրսանովեան գնդի 12 զինւորներ. բոլորն էլ առողջ են։

ՄԻՆՍԿ։ Ահագին հրդեհը Բօրիսօվում ոչնչացրեց «Վիկտորիա» լուցկիի խոշոր գործարանի մեքենային բաժանմունքը։ Վնասները մեծ են։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտէր»)։ 10,000 ճապօնացիներ յարձակում գործեցին 5000 ռուսների վրա Դաշիչաօից 11 կիլօմէտր դէպի հարաւ գտնվող բարձունքների վրա. պատերազմը շարունակվեց առաւօտից մինչև երեկոյ։ Ռուսները, որոնք յաճախ օգնական զօրքեր էին ստանում, վերջապէս ստիպված էին մաքրել դիրքերը. թողնելով 200-ից աւելի սպանվածներ։—Լուբերի համեմատ, ճապօնական երեք հակաականանաւեր փակեցին Լեաօ գետը, որի վրա կանգնած են ռուսական մի մարտանաւ և մի հակաականանաւ։ Ասում են, որ ռուսները հիւսիս-արևելեան Կորէայում ճանապարհներ են անցկացնում և կամուրջներ են դնում Տումէն գետի վրայով։ Առհասարակ նրանք զբաղված են յարմարութիւններով, որոնցից երևում է, որ մեծ զօրաբաժին է գալու։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտէր»)։ «Րօսսիա», «Րիւրիկ» և «Գրօմօբօյ» անցան Սունգարեան ջրանցքով դէպի Խաղաղ ովկիանոսը և ջրանցքից դէպի արևելք և ճապօնական շոգենաւի առաջը կտրեցին։ Նաւի անունը և նրա ապագայ վիճակը յայտնի չեն։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտէր»)։ Ի նկատի ունենալով ստացված տեղեկութիւնը, թէ Վլադիվօստօկեան էսկադրան անցաւ Սունգարեան ջրանցքով, պաշտօնական նախազգուշութիւն է տրված առևտրական այն բոլոր շոգենաւերին, որոնք երթևեկութիւն են կատարում Ճապօնիայի արևելեան ծովափի երկարութեամբ։ Նաւերը շտապով ապաստան են որոնում պաշտպանող նաւահանգիստներում։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտէր»)։ Կէսօրից յետոյ 3 ժամ 30 րօպէին վլադիվօստօկեան էսկադրան բաց թողեց բռնված ճապօնական առևտրական շոգենաւը և հեռացաւ արևելեան ուղղութեամբ, հալածվելով ճապօնական ականանաւերի խմբերից։

ԼՕՆԴՕՆ (Րէյտէր)։ Լրագիրները շարունակում են խիստ լեզուով քննադատել «Մալակկա» շոգենաւի ձերբակալումը։ Այն լուրը, որ այդ նաւը տանում են Սեվաստօպօլ, դիտվում է իբր նշան Ռուսաստանի տրամադրութեան Դարդանէլի չէզոքութիւնը հերքելու և Անգլիայի հետ ընդհարում առաջացնելու։ «Դէլի Գրաֆիկն» ասում է, որ այն հարցը թէ «Պետերբուրգ» կրէյսէրն իրաւունք ունի՞ իր կամայականութեան համեմատ վարվել չէզոք պետութիւնների նաւերի հետ—պէտք է վճռվի մինչև «Մալակկա» շոգենաւի Պորտ-Սայիդ հասնելը։—«Դէլի-Մէյլ»-ը լոյս է յայտնում, որ Կ. Պօլսի անգլիական դեսպանին ցուցում տրված է սուլթանի ուշադրութիւնը հրաւիրել այն բանի վրա, թէ ինչ մեծ պատասխանատւութիւն է ընկնում այդ գործում իր վրա։—«Մօրնինգ-Պօստ»-ն ասում է, որ Մեծ-Բրիտանիան չէ կարող թոյլ տալ Ռուսաստանի վարմունքը «Մալակկա» նաւի հետ, առանց կորցնելու դէպի ինքն եղած յարգանքը, ինչպէս դէպի մեծ պետութեան։ Բացի դրանից Անգլիան, ինչպէս Ճապօնիայի դաշնակից, պարտաւոր է թոյլ չը տալ, Ռուսաստանը խախտէ դաշնագրերը, Դարդանէլով պատերազմական նաւեր ուղարկելով և դրանով ուժեղացնելով իր միջոցները Ճապօնիային վնաս հասցնելու համար։—«Ստանդարտ»-ն ասում է, որ ազգը սպասում է, որ արտաքին գործերի մինիստրութիւնն այդ դէպքում աւելի էական միջոցներ ձեռք կառնէ, քան այն, ինչ որ թոյլ են տալիս սովորական դիպլօմատիական յարաբերութիւնները, այն դէպքում, երբ թոյլ կը տրվի, որ «Մալակկա» շոգենաւը պահպաններով կը բերվի նրա համար նշանակված վայրը։ Բազմաթիւ խաղաղասէր անգլիացիներ այն ժամանակ կը հարցնեն. «Ինչ նպատակ ունի անգլիական նաւատորմի գոյութիւնը»։—«Դէլի Քրօնիկլը» ասում է. «մեր դաշնակցութիւնը Ճապօնիայի հետ դրականապէս պարտաւորեցնում է մեզ մանրամասնօրէն քննել նաւերի Դարդանէլից դուրս գալու մեղադրանքը»։ «Դէլի Տէլէգրաֆը» նկատում է, որ Ռուսաստանը յարուցեց միջազգային իրաւունքի ամենաբարդ և վտանգաւոր վիճելի հարցերը և այդ արեց պարզ մարտակոչով։ Ազգը պէտք է արտայայտէ լորդ Լանդզունին լիակատար վստահութիւն։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ «Մալակկա» շոգենաւի ճանապարհորդներին նստեցրին «Մարմարա» շոգենաւը, որ մեկնում է դէպի Արևելք։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ռուսական «Չերնօմօրեց» թընդանօթակիր նաւակը գնաց։

ՊՕՐԴ-ՍԱԻԴ։ (Րէյտեր)։ «Մալակկա» շոգենաւի ծառայողներին ափ հանեցին։ Նաւապետ «Օզիրիս» շոգենաւով գնաց Բրինդիզի, որպէս զի պատահած դէպքի մասին զեկուցանէ իշխանութիւններին։ «Մալակկա» շոգենաւի վրա ռուսական կօմանդան բաղկացած է 40 մարդուց՝ լէյտենանտ Շվարցի հրամանատարութեան տակ։

8 յուլիսի

ՄՈՒԿԴԷՆ։ Առողջապահիկ գնացքը բերեց տեղական հիւանդանոցները 194 վիրաւորներ արևելեան զօրաբաժնից։ Մասնակիցների ասելով, ճակատամարտն սկսվել է առաւօտեան ժամը 4-ից։ Ճապօնացիները վաղօրօք լսելով մեր զօրաբաժնի մօտենալը, գրաւել են տիրող դիրքերը, որոնցից անպատիժ կերպով ռմբակոծում էին մեր գնդերին, իսկ յետոյ՝ ուզելով հետապնդել մեր յետ նահանջող զօրամասերին, վայր իջան լեռնանցքերից, որի ժամանակ ձախ թևի վրա շրջապատվեցին մի նեղ հովտում մեր վաշտերից և հրացանի կրակից նշանաւոր կորուստներ ունեցան, նոյնպէս և սուինների հարուածներից։ Այդ գործում զօրքերը մի քանի կէտերում դիմեցին սուիններին։

ԿԱԶԱՆ։ Կազանի ոստիկանապետ Պանֆիլօվին աջողվեց հետքը գտնել և Կազանի մենաստանից պատկերի գողութեանը մասնակցողներից մէկին—ոսկերիչ Մակսիմօվին—խոստովանեցնել և ցոյց տալ, որ յանցանքը կատարել է Կազանում ժամանակաւորապէս բընակվող Չայկինը, որն իր կենակցուհու հետ միասին, որ նոյնպէս մասնակցել է յանցանքը ծածկելու մէջ, մեկնեցին Նիժնի-Նօվգօրօդ, բնակարանում թողնելով մօրը և փոքրիկ աղջկան։ Նահանգապետի հեռագրի համաձայն Նիժնի-Նօվգօրօդում ոճրագործները ձերբակալվեցին զանազան նաւերի վրա և բերվեցին Կազանի բանտը։ Բնակարանի խուզարկութեան ժամանակ՝ վառարանում և սեղանի փորած ոտի մէջ գտնվեցին թանգագին քարեր, մարգարիտ և Փրկչի կտրատած շուրջառը։ Գտնված են Աստուածամօր պատկերից ծախած մարգարիտները և թանգագին իրերը։ Դրացիները հաստատեցին, որ Չայկինը՝ մեկնելուց առաջ իբրև տարաւ քաղաքի ծայրը—փոսերի մէջը։ Մանրազնին խուզարկութիւն անելով, գտան այն գործիքները, որոնցով կատարվել է գողութիւնը։ Մայրը և աղջիկը ցուցում տուին, որ պատկերները կտրատված և այրված են։ Կարելի է կասկածել պատկերների այրման մասին եղած ցուցումի վրա՝ աչքի առաջ ունենալով յանցագործի փորձառութիւնը, որը գիտէ նրանց մեծ արժէք ունենալը։ Քննութիւնը շարունակվում է։

ԳԱՆՁԱԿ։ Այսօր հանդիսաւոր կերպով տեղափոխվեցին սպանված փոխ-նահանգապետ Անդրէևի նշխարհները և թաղվեցին մայր եկեղեցու բագում։

ՊՕՐՏ-ՍԱԻԴ։ («Րէյտէր»)։ «Մալակկա» շոգենաւը գնաց։ Նրա գնալու տեղը յայտարարված չէ։ Երևի նա կերթայ Շէրբուրգ և Լիբաւա։

ՄԱԼՏԱ։ (Րէյտէր»). «Վուլկան» ականանաւը, «Պիրամուս» կրէյսէրը և «Մալլարդ» ու «Կօկէտ» հակաականանաւերը գնացին միանալու Միջերկրականի էսկադրայի հետ։

ԼՕՆԴՕՆ։ («Րէյտէր»)։ Մօտիէնլիի մօտ Կուրօկիի զօրքի մէջ գտնվող թղթակիցը հաղորդում է, որ յուլիսի 7-ին, Մօտիէնլինեան բարձունքի վրա նոր յարձակման սպասող ճապօնացիները լուսաբացից զէնքը ձեռքին էին. և որովհետև ռուսները յարձակում չէին գործում, այդ պատճառով ճապօնացիները սկսեցին յարձակում գործել աջ թևի ծայրի վրա և հանդիպեցին ռուսներին Չէնտաուի մօտ։ Վերջինները յետ քաշվեցին, բայց օժանդակ զօրքեր գալուց յետոյ կռիւը վերսկսվեց և շարունակվում է մինչև այժմ։

ՉԻՖՈՒ։ («Րէյտէր»)։ Յուլիսի 6-ին Դալնիից հեռացող անձինք հաւատացնում են, որ ճապօնական 15 փոխադրիչ նաւեր յուլիսի 4-ին եկան այնտեղ կենսական պիտոյքների և ռազմամթերքների բեռով։ Պօրտ-Արտուրը պաշարող զօրքերը դեռ ևս չեն կարողանում յարձակումն սկսել և բաւականանում են գրաւած դիրքերը պաշտպանութեամբ։ Պաշարող զօրքի քանակն է մօտ 80,000 մարդ։ Կարծում են, որ գրոհ տալով յարձակումը տեղի կունենայ յուլիսի վերջը։

ՏՕԿԻՕ։ («Րէյտէր»)։ Ճապօնական «Տանաշիմարու» շոգենաւը յուլիսի 7-ին եկաւ Նօսուբօրան վլադիվօստօկեան էսկադրայի կողմից բռնվելուց և քննութեան ենթարկվելուց յետոյ։ Ասում են, որ վերջինս շտապով շարունակում է ճանապարհը դէպի հարաւ-արևելք Սայգօնի ուղղութեամբ։ Հնարաւոր է, որ այդ ուղղութիւնը վերցված է՝ ճապօնացիներին մոլորեցնելու համար։

ՏՕԿԻՕ։ («Վօլֆ»)։ Պաշտօնապէս հերքվում է այն տեղեկութիւնը, թէ ճապօնական կառավարութիւնը առաջարկել է Չինաստանին Մանջուրայի այն մասի կառավարչութեան ծրագիրը, որ գրաւած ունեն ճապօնական զօրքերը։ Ճապօնական կառավարութիւնը այդպիսի առաջարկութիւն չէ արել։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Այստեղի համայնական ներկայացուցչութիւնը վճռեց իր վրա վերցնել սերբիական առաջին պատամբութեան պարագլուխ Կարագէօրգիի արձանը դնելու նախաձեռնութիւնը և արձանի համար որոշեց 100,000 դինար։

ԲԱԳՈՒ։ Րէշտից հաղորդում են, որ խօլերան սաստիկ կոտորածներ է գործում Թէհրանում և տարածվեց մերձակայ ամառանոցային տեղերում։ Մաջիլում սահմանված կարանտինը քիչ օգուտ է բերում։ Զգացվում է միջոցների, դեղերի և բժիշկների պակասութիւն։ Եկողները ստիպված են հնգօրեայ կարանտինի ենթարկվել և մնում են բացօդեայ կամ ապրում են ախոռներում։ Բացու տեղեկութիւն է ըստացված, որ Մէջիլէի կարանտինում մահվան երկու դէպք կար։ Ցանկալի է ռուս բժիշկ ուղարկել այդ կարանտինը։ Այս օրերս ուղևորվեցին պարսկական նաւահանգիստները Պետերբուրգից ուղարկված Օգանէզկի, Տէրէշչէնկօ և Եազօդինսկի բժիշկները։ Թաւրիզից հեռագրում են, որ Ատրպատականում առայժմ բարեյաջող է։ Եւրոպացիները առնում են վրաններ և գնում ամառանոցներ լեռնային տեղերում։ Բեռնային հաղորդակցութիւնը կատարվում է կարանտինային նախազգուշութիւններով։

—

Առաջին խաղարկական տոմսերի հանգած համարների ցուցակը

№ սերիաների 4192, 9788, 11678, 9482, 9495, 17455, 18580, 10485, 15840, 15832, 11100, 16935, 13865, 10496, 12443, 15364, 10368, 2377, 6578, 2440, 12910 15399, 11551, 5341, 4475, 5377, 1627, 4226, 15660, 7476, 11145, 17066, 3541, 12147, 15244, 14192, 9306, 11568, 722, 9484, 10360, 18625, 7876, 10793, 3317, 3605, 5495, 2239, 10741, 7317, 13717, 2186, 16370, 12344, 18866, 5347, 700, 14799, 375, 17683, 2679, 7427, 7750, 12008, 10577, 8646, 16787, 14996, 4223, 9778, 14472, 16181, 13096, 14541, 15310, 5307, 827, 7035, 15385, 2206, 938, 1123, 8914, 5387, 18630, 11273; 16857, 2523, 5079, 18869, 16235, 7192, 17125, 17998, 7017, 10434, 8480, 14601, 5354, 16179, 1040, 15868, 1520, 7845, 5599, 11777, 8197, 14007, 9874, 18280, 1112, 5372, 16792, 535, 10556, 702, 13354, 9880, 13324, 10529, 10289, 15621, 2621, 1960, 5570, 3465, 4655, 10887, 681, 17901, 6170, 15289, 12384, 9453, 9197, 19307, 19370, 11924, 13547, 4608, 14541, 7058, 7336, 8997. 15250, 9604, 10883, 3045. 11381, 2553, 2267, 16977, 14984, 8691, 640, 10323, 19664, 3483, 5169, 1064, 15766, 14239, 12494, 14384, 7792, 11959, 3656, 13543, 10470, 8138, 5432, 8584, 645, 7591, 2718, 6061, 4718, 17057, 7924, 13461, 4685, 1845, 11316, 14254, 8764, 12666, 9829, 10093, 4841, 4022, 4939, 196, 6294, 4950, 16628, 16351, 3556, 13702, 19117, 18355, 4869, 985, 331, 17332, 5213, 18264, 13857, 13713, 14834, 6958, 8840, 15332, 6362, 9753, 3343, 19903, 19067, 5590, 16281, 16198, 16947, 19542, 12772, 15531, 19640, 8804, 15320, 5071, 3250, 10743, 10657, 144, 7885, 13653 8694, 13033, 2173, 7155, 982, 17373, 2396, 7581, 4021, 18412, 14461, 19666, 13891, 2207, 6690, 918, 12372, 2756, 2171, 2246, 4405, 16630.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՉԻԳՕԼԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ՔԱՔՕՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. Սօլօզօվ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ.

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Գ. Օ. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՃԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՑԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ

ՎԻԵՆՆԱ. ԲԺ. Պ. Մ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Կազմում է խորհուրդներ տեղիս մասնագէտ-պրօֆէսօրների հետ Ռուսաստանից եկող հիւանդների համար։

D-r med. P. Afrikian.

Հասցէն Wien, I, Tegetthoffstrasse, 1 Pension. 41—50

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ 98—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՌՕՍՏՕՎ Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան։

Б. Садовая, 136, д. Бакалова.

(ո. կ. ե. հ.) 35—100

Եկէք—Ուշադրութիւն—Համոզվեցէք

Ամենամատչելի գնով ստացէք, մանաւանդ ամառանոցների համար անհրաժեշտ իրեր՝ ամանեղէններ, բաժակներ, դանակ ու պատառաքաղներ, սերվիզ ամեն տեսակի, լամպեր-ներ և զանազան ապակեայ տնտեսական պիտոյքներ, «Բոհեմա» մագազինում Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու դիմաց։

2—3 հ. ո. շ. Յարգանօք Ս. Աշխարումեան

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

I

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ռուսերէնից հայերէն

Լոյս տեսաւ ՎԵՑԵՐՈՐԴ պրակ, գինը 1 ր. ճանապարհածախսով 1 ր. 20 կոպ.։ Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր. եօթներորդ (նախավերջին) պրակը լոյս կը տեսնէ սեպտեմբերին, որից յետոյ բաժանորդագինը մի ռուբլով կը բարձրանայ։ 4 ր. ուղարկողը համարվում է բաժանորդ և անմիջապէս ստանում է լոյս տեսած պրակները։

II

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Հայերէնից ռուսերէն

Բաժանորդագինը մինչև I պրակի լոյս տեսնելը ճանապարհածախսով 4 ր., իսկ առաջին բառարանի բաժանորդների համար 3 ր. 50 կ.։

Գաւառներից դիմել ուղղակի հեղինակին հետևեալ պարզ հասցէով. Тифлисъ, А. С. Дагбашянцу. Իսկ Թիֆլիսում բաժանորդագրութիւն ընդունում է ինքը հեղինակը Евангуловская, № 12, д. Артазова, II этажъ) և «Գուտտէնբէրգ» գրախանութը։ 3—5

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

			ր.	կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—		25	25% զ.
2.	» » II »	—		20	20% զեղչ
3.	» » III »	—		30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ)	—		45	
5.	» (համառօտ)	—		35	
6.	Նոր-ուխտ	—		40	
7.	Գործք առաքելոց	—		40	

Ուսուցչաց համար

		ր.	կ.	
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ.	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե.	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.
2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»
3) » » «Центральный».

—

Դասագրքերիս պահեստը ամառս գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց

յ. ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 20—66

Լոյս տեսաւ

Ս. Մ. ԾՈՑԻԿԵԱՆԻ

«ՑԱՐԱԾՈՒԱԾ ԱԽՏԸ»

Գինն է 3 կոպէկ։

Դիմել Баку, Торговая ул. Ашоту Барутчьянъ. 3—3

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հատոր առաջին. 1865—1871.

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ.

Առաջին հատորի մէջ զետեղված են այն խոշոր ու մանր յօդուածները, որոնք լոյս են տեսել մինչև «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը։ Այդ յօդուածները վերաբերում են 1865—1871 թուականների շրջանին և տպված են եղել մասամբ «Մեղու Հայաստանի» լրագրում, իսկ մասամբ «Հայկական Աշխարհ» ամսագրում։

Դիմել «Գուտտէնբէրգ» գրախանութը։ 4—25

Լոյս տեսաւ

ԼԷՕ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ

Հրատարակութիւն Աւետիս Պօղոսեանի

344 երես։

Գինն է 75 կոպէկ։

Փառակազմ 1 ր. 75 կոպէկ։ Դիմել՝ «Գուտտէնբէրգ» գրավաճառանոց։ 5 5

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻ հայ եկեղեցու երգեցիկ խմբի համար հարկաւոր է հմուտ խմբապետ։ Պայմանները կարելի է իմանալ նոյն եկեղեցու պ. երէցփոխից։ Դիմել հետևեալ հասցէով. Екатеринодаръ, Куб. обл. Присяжному повѣренному Григорію Авксентьевичу Бахчисарайцеву. (կ. չ.) 5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտարարում է, որ ներկայ յուլիսի 28-ի ցերեկվայ ժամը 12-ին Քաղաքային Վարչութեան շէնքում նշանակված է աճուրդ Կուր գետի աջ ափի ծանծաղուտները կապալով տալու գետաքարեր և աւազ հանելու համար։ Պայմանների հետ կարելի է ծանօթանալ Քաղաքային Վարչութեան շէնքում ցերեկվայ ժամը 10-ից—1-ը բոլոր լի օրերը։

(չ. ու. կ.) 2—3

Լոյս է տեսել արդէն

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՍԿԻ

Հանրամատչելի, պատկերազարդ գիրքը. փոխադրութիւն գերմաներէնից Քամալեանց Ս-ի, 165 երես։ գինը 40 կոպէկ։ Հարցնել Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում, ուր վաճառվում են նոյնպէս հետևեալ գրքերը՝ Տովինար 20 կոպ. Հէքիաթներ 30 կ.։ Երկու աղբերացեղ (Խարազի տղայ) 30 կ. Աստուած աղքատի կերպում 20 կ. Շեն թագաւորի աղջիկը 20 կ.։ Աստուած չր ճանաչող 10 կ.։ Երկեր, փոքր գրուածներ 40 կ.։ Անմեռ Աշխարհ 8 կ.։ Գայօ ափօ և խուլ խաչիկ սպառուած են։ (եր. ու.) 10—10

Լոյս տեսաւ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

№ 6 գիրքը

«Անգլիայի քաղաքական եւ հասարակական կեանքը»։

Գինն է 15 կոպէկ։

—

Մամուլի տակ է

№ 5 գիրքը—ԼԷՕԻ «Հայկական Տպագրութիւնը», հատոր առաջին, փոփոխած և լրացրած։

№ 4-ը լինելու է «Հանրագիտական բառարանը»։

Դիմել գրավաճառներին, իսկ մեծ քանակութեան համար հրատարակչին։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է, որ նա նշանակել է յուլիսի 10-ին, օրվայ ժամը 10-ին, քաղաքային վարչութեան շինութեան մէջ աճուրդ՝ կապալով տալու Կուր գետի աջ ափի ցամաք տեղերի շահագործութիւնը, քար և աւազ ստանալու համար։ Պայմանները կարելի է տեսնել Ուպրավայում, առաւօտեան ժամը 10—1, լի օրերը։ 2—3

Թաւրիզի Ուլուա Թաղի Հայկազեան և Թամարեան երկսեռ դպրոցների համար հարկաւոր է տեսուչ՝ համալսարանական կրթութեամբ։ Պայմանների մանրամասնութեան մասին դիմումներ պէտք է անել հետևեալ հասցէով. Tauris (Perse), Prélature Arménienne.

2—7 (հ. ո. չ.) Հոգաբարձութիւն

Թէհրանի հայոց երկսեռ (երկու) դպրոցների համար հարկաւոր են ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ ձեռնտու պայմաններով։ Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութիւն, Թէհրանի հայոց դպրոցների տեսուչ Լևոն Բաբայեանին։ (հ. ո. շ.) 2—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմօնտօվսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատտեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ո) 3—12

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեան ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ Ռուսաստանում

Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, Աբխեանցի տուն № 7.

Հասցէն հեռագրով Թիֆլիս

ԳՐԱՄՄՕԿՕՄՊԱՆԻԱ.

Հեռախօս № 69.

ՇԱՏ ՏԵՍԱԿ՝ ամենակատարելագործված սալօնական և կօնցերտային գրամմօֆօններ։

Մեծ քանակութեամբ՝ անշշուկ պլաստինկաների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս են.—ռուսաց, վրաց, հայոց, թուրքական, պարսկական, տաճկական, լեհական, ֆրանսիական, անգլիական, իտալական, գերմանական և ուրիշները։

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԸ ԸՆՏՐԵԼԻՍ խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնէք մեր ֆաբրիկայի դրօշմին «ԳՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ» առանց մեր դրօշմի ընդունել՝ ինչպէս կեղծված։

Պահեստում կայ արհեստանոց, որտեղ հարկաւոր եղած ժամանակ կարելի է նորոգել փչացած ապարատները։ Գրամաֆօնի ուղիղ բանելու համար տրվում է երաշխաւորական թերթ 3 տարի ժամանակով։

Ուղարկելէք ապրանքների արկղը և այլ ծախսը գնողների հաշւին։

ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ ապարատների երկաթուղու բոլոր կայարանները, եւրոպական Ռուսաստանի սահմաններում (ամառը ի հաշիւ առած ջրային ճանապարհների նաւահանգիստները) կատարվում է պահեստի հաշւին։

Պօստով ուղարկած ապրանքների ծախսը, պահեստը ընդունում է իրան հաշւին կէսը։

Ածած պլաստինկաները միայն մեր բաց թողած դրօշմով «Գրող-հրեշտակ» յետ է ընդունվում ներքոյ յիշեալ գներով.

Փոքր սովորական » էկստրայ	հատը — 50 կոպ.	Մեծ սովորական » էկստրայ	հատը 1 ռ. 00 կոպ.
Գիգանտ սովորական » էկստրայ	հատը 1 ռ. 30 կոպ.	Տամանիօ	» 1 » — »

Կիրակի օրերը խանութը փակ է. հասարակ օրերը բաց 8½ առաւ. մինչև ժամի 9-ը երեկոյեան։

Պահանջեցէք պատկերազարդ պրէյսկուրանտները։

Գումարով գնողներին ուղարկվում է Օպէօվի պրէյսկուրանտները պահանջելուն պէս։—Պահանջեցէք լիակատար լիբրետտօ գրամմօֆօնի համար, գինը 1 ր. 50 կ.։ 41—50

Дозволено Цензурою. Тифлисъ. 8-го іюля 1904 г.